

«ΦΟΙΤΗΤΕΣ» του Γ. Ξενοπούλου, Έθνικό Θέατρο

Αν και στον πρόλογο του στους «Φοιτητές» ο κ. Ξενοπούλος ονομάζει πολύ μετρίως το έργο του «δραματάκι», ωστόσο μας δίνει να καταλάβουμε, πώς το «δραματάκι» αυτό, αν και λέγεται έτσι, δεν πάει όμως πίσω από τα μεγάλα δράματα, πώς έχει την πιο σοβαρή—τη γενική—σημασία, γιατί παρουσιάζει τον «αιώνιο» τύπο του φοιτητή, που κατά τη γνώμη του συγγραφέα μένει πάντα ίδιος, σ' όλες τις εποχές και τις χώρες. «Παρά τα έξωτερικά, τ' άπατηλά φαινόμενα οι σημερινοί φοιτητές είναι ίδιοι (σαν του δράματος δηλαδή), όπως θά είναι κι οι αύριοι».

Είναι υπερβολική ή αξίωση αυτή του κ. Ξενοπούλου. Το «δραματάκι» του δεν είναι παρά μία κορικοτούρα της νεότητας. Ένω στη Σοβιετική Ένωση οι παλιοί συγγραφείς ξαναβρίσκουν τα νιάτα τους δουλεύοντας πάνω στα θέματα, που τους προσφέρει η νεολαία, εδώ γίνεται το αντίθετο. Δηλ. ο συγγραφέας αφαιρεί από τη νεότητα, όλο το καλό και φωτεινό που έχει και την προκίζει με τα γνωρίσματα της γερασμένης κοινωνικής τάξης, που σ' αυτήν ανήκει και που αυτήν αντιπροσωπεύει στα έργα του.

Τό έργα είναι παλιό και γνωστό, και δεν είναι η πρώτη φορά, που ανεβάζεται στην ελληνική σκηνή. Γι' αυτό το λόγο δε θά κάνουμε την ιδεολογική και την καλλιτεχνική ανάλυση του. Θα πούμε μονάχα λίγα

λόγια, που μας φαινόμενα σκόπιμα, για να υπερασπίσουμε τη νεότητα.

Ο κ. Ξενοπούλος μας βεβαιώνει πως εδημιούργησε τον «αιώνιο» τύπο φοιτητή. Ο τυπικός χαρακτήρας δημιουργείται με την αφαίρεση και με τη γενίκεψη. Μα για να κάνει γενικέψεις ο συγγραφέας, πρέπει να 'χει πλατό και βαθύ βλέμα. Ο Ξενοπούλος δε βλέπει παρά τον άνθρωπο «του δωμάτιου». Κλείνει το θεατή μαζί με τους ήρωες του μέσα σ' ένα σκονισμένο δωμάτιο, γεμάτο μίζερια, (και οι τρεις πράξεις του έργου ξετυλίγονται μέσα στο ίδιο δωμάτιο των φοιτητών), που απ' αυτό δε φαίνεται παρά ένα μικρό κομμάτι ούρανο, μιά άχτιδα ήλιου, που πέφτει από το παράθυρο. Αυτός είναι ο κόσμος και η ατμόσφαιρα των φοιτητών του κ. Ξ. Μα μπορεί τάχα να χωρέσει εκεί μέσα όλος ο πλούτος που έχουν τα νιάτα, όλα τα χρώματα, τα όνειρα, τα ιδανικά τους; Βέβαια ο κ. Ξ. δεν πολυσκοτίστηκε για τα ιδανικά του νέου ανθρώπου; μας τόν έδειξε μέσα στο στενά εντιβιντουαλιστικό του δράμα και χωρίς ιδανικά, που να βγαίνουν έξω από το σκονισμένο, μίζερο δωμάτιο. Μα έμεις δεν τόν πιστεύουμε τον κ. Ξενοπούλο. Ξέρουμε καλά, πως έχτός από τους φοιτητές, που αυτοχτονοούν «για λόγους αίσθηματικού», υπάρχουν κι άλλοι, που πεθαίνουν για ιδανικά και για σκοπούς, που άγκαλιάζουν ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Τό κοινό παρακολουθεί με ενδιαφέρον και τις τρεις πράξεις του έργου, που είναι κυρίως «δισκοδαστικό» και που τό ξεχνά κανείς μόλις κατεβεί ή αύλαία. Τό κύριο προσόν του δράματος αποτελεί τό γοητευτικό, το φωτεινό θέμα της νεότητας που πη λαμπρότητα του δε μπορεί να την έπισκιάσει ούτε η σκουριασμένη πένα του άστοχά ακαδημαϊκού. Απάδειξη πως μονάχα τό φυσικό γόητρο του θέματος—που ο συγγραφέας τό χειρίζεται με πλέρια γνώση των κανόνων της δραματουργικής άρχιτεκτονικής και με πολή συγγραφική τέχνη γενικά—τροφοδοτεί τό έργο και τροβά τη συμπάθεια του κοινού, είναι ή δυσπιστία και ή ψυχρότητα του ίδιου κοινού, που μ' αυτή δέχεται τόν έπίλογο, όπου ξαναβρίσκουμε τους ήρωες «ύστερα από δέκα χρόνια». Αυτό γίνεται γιατί οι νέοι του κ. Ξ. ουσιαστικά δεν έχουν τη συνέχεια της ζωής τους και παύουν να 'ναι ζωντανοί μόλις χάσουν τό φυσικό χάρisma της ζωής τό—νιάτα. Σ' αυτό τό σημείο και τό έργο χάνει τό γόητρο του και δεν τραβά πιά τη συμπάθεια του κοινού.

Ο σκηνοθέτης στήριξε τό σκηνικό άνέβασμα των «Φοιτητών» στην άποψη της κορικοτούρας. Είναι άλήθεια, πως αυτό συμφέρει στο έργο του κ. Ξ. Ωστόσο τά σκηνικά δεν προσαρμόστηκαν καθόλου στην άποψη τούτη και γενικά παρουσίασαν άρκετή φτώχεια σε έσωτερικό νόημα και έλειψη αισθητικής σχέσης προς τις μορφές των ήρώων. Και άσχετα με τη γενική άποψη ο υπερνατουραλιστικός χαρακτήρας των σκηνικών δε μπορούσε παρά να ζημιώσει τό συνολικό άνέβασμα. Λέγοντας «υπερνατουραλιστικός» έννοούμε εκείνη την κατάσταση, όπου παραβιάζονται τά όρια της άπαραιτήτης για τήν άπόδοση θεατρικού έργου σκηνικής σχετικότητας. Σχετικά όμως με τό παίξιμο των ήθοποιών ή παράσταση άφήνει τη θετική έντύπωση καλλιτεχνικού αυχορδισμού.

Στό παίξιμο των ήθοποιών, γεμάτο κέφι και ζωή, ο συγγραφέας χρωστά και τό μεγαλύτερο μέρος από τό ενδιαφέρο του κοινού. Παρά τό ρηχό ψυχολογικό υλικό του έργου οι ήθοποιοί κατόρθωσαν να δημιουργήσουν τη ζωντανή ατμόσφαιρα της νεότητας με τη φρεσκάδα και με τήν άγνότητα της, με τήν άνεξάντλητη ρεζέρβα εύθυμίας, που είναι ζύγμα της άληθινής ύγείας, που χαρίζουν τά νιάτα. Πολύ καλός ο Δευτραμής σαν Τάσος, γεμάτος ζωή και νεανική μπραβούρα. ο Θάνος—Μινωτής, που κατόρθωσε να νικήσει τη σαχλότητα του έπίλογου και να διατηρήσει ως τό τέλος τη ζωντανία της σκηνικής του μορφής. Δισκοδαστικός ο Φαρμάκης στο ρόλο του δάσκαλου. Ο Παρασκευάς σά γέρο—Πλάτωνας σκουρπούσε γέλια σε κάθε του έμφάνιση. Η Μανωλίδου, που ο ρόλος της ήταν άπόλυτα στο είδος της. Έδωσε δείγματα άληθινής τέχνης ήθοποιίας. Γενικά, οι ήθοποιοί μας εν δε

φτάσανε ακόμα στο ύψος του Σίλερ, ωστόσο από καρρό έχουν ξεπεράσει τόν Ξενοπούλο. Τό Έθνικό Θέατρο, τους όποτιμά, και τούς τραβά προς τά πίσω, προσφέροντας τους δραματουργικό υλικό, που δεν έξυπηρετεί πιά τήν καλλιτεχνική τους δημιουργικότητα, όπως επίσης όποτιμά τό θεατρικό κοινό, προσφέροντας σ' αυτό «δραματάκια», που σήμερα δεν έχουν θέση, παρά στις άποθήκες των ιδεολογικών σκάρτων.

Αλέξ. Αλαφούζου